

DOI:

УДК 316.7(485)(045)

О. В. Русул

ЕТНОПОЛІТИКА ШВЕЦІЇ В УМОВАХ КУЛЬТУРНОГО РОЗМАЇТТЯЦентральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
ORCID ID: 0000-0002-6690-9837

Анотація. У статті означається поліетнічний розвиток Швеції. Розглядається ретроспектива та перспектива полікультурного поступу країни. Характеризується етнополітика Швеції в умовах розвитку культурного розмаїття. Визначається специфіка культурної інтеграції мігрантів у шведський соціум. Звертається увага на утворення культурної рівності в країні, як можливості досягнення міжкультурної толерантності. Проаналізована реалізація інтеркультурного підходу в етнополітиці Швеції.

Ключові слова: етнополітика, інтеркультурність, культурне розмаїття, культурна інтеграція, міжкультурна толерантність, міжкультурні конфлікти, поліетнічність.

Вступ

Культурне розмаїття та відповідна етнополітика у Швеції розвиваються протягом тривалого часу. В цьому зв'язку слід зазначити, що дана тема формує дослідницький інтерес, пов'язаний з особливостями мультикультурної практики в країні. Ситуація з подальшим розвитком культурного розмаїття на прикладі країн Європи та зокрема Швеції у певний спосіб ускладнюється з причини посилення міграції населення. Останнє потребує дослідницьких розвідок стосовно розвитку культурного розмаїття європейських країн у наш час. У зв'язку із цим, викликає інтерес багаторічна практика культурної інтеграції мігрантів у Швеції. Відповідно до означеного виникає необхідність розгляду специфічних рис та особливостей етнополітики Швеції як однієї з найбільш поліетнічних країн Європи.

Проблематика пов'язана зі специфікою становлення культурного розмаїття, мультикультуралізму загалом, висвітлена в наукових працях відомих західних учених з-поміж яких: П. Альтер, З. Бауман, А. Бюкенен, Е. Гідденс, А. Гоннет, М. Ігнат'єв, У. Кімліка, М. Нусбаум, Е. Сміт, Ч. Тейлор, А. Фріман та ін. У вітчизняній науці подібними до даної тематики є наукові дослідження таких учених як: С. Бондарук, Н. Висоцька, С. Дрожина, А. Колодій, Л. Ляпіна, О. Підскальна, Р. Шай та ін. В роботах означених авторів розглядаються питання, які стосуються розвитку мультикультуралізму в різних його проявах.

Отже, актуальність даної дослідницької розвідки зумовлена як необхідністю пошуку рішень на виклики, що пов'язані із міграційною кризою, так і розвитком культурного розмаїття в країнах Європи. За таких обставин необхідним є визначення особливостей практичного досвіду культурної інтеграції мігрантів у Швеції і умов подальшого поступу культурного розмаїття країни.

Мета дослідження

Специфіка поліетнічного розвитку Швеції викликає науковий інтерес, особливо в ситуації, пов'язаній із міграційною кризою у Європі. В цьому зв'язку метою роботи є розгляд етнополітики Швеції в умовах культурного розмаїття.

Методологія дослідження

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові методи аналізу і синтезу, при використанні яких розглядається сутність

культурного розмаїття та етнополітика Швеції; застосування принципу історизму сприяє більш цілісному осягненню процесу культурної інтеграції мігрантів у Швеції, як у ретроспективі так і в перспективі; соціокультурний підхід дозволяє означити особливості поліетнічного розвитку Швеції; цивілізаційний підхід дає змогу краще досягнути етнополітику Швеції в умовах розвитку культурної глобалізації.

Результати

Країни Європи в наш час постають перед викликами, що спричинені міграційною кризою, яка склалася в результаті посилення міграції населення за останні десятиліття. За таких умов у європейських країнах більше уваги приділяється питанням, що пов'язані з особливостями подальшого розвитку культурного розмаїття. З цього приводу дослідник Р. Шай зазначає, що: «У контексті сучасного розуміння увага до мультикультуралізму відчутно посилилася на початку XXI ст. Точкою відліку стали виступи молоді емігрантської хвилі у 2005–2006 рр. у великих містах Франції, Німеччини, Нідерландів та інших країн Європи» (Шай 2018, 56). Слід звернути увагу, що збільшення міграції до Європи фіксується також протягом останнього десятиліття. В ході нинішньої міграції населення актуальності набувають питання, що пов'язані з можливостями подальшого становлення мультикультурних практик у багатонаціональних країнах Європи. Безпосередньо щодо Швеції, то, як відмічає дослідниця С. Дрожина: «Швеція офіційно прийняла мультикультуралізм 1975 року, що проявилось у трьох законодавчо закріплених принципах: однаковий рівень життя для груп меншин та іншого населення країни; вільний вибір між етнічною ідентичністю і шведською культурною ідентичністю; партнерство, що означає забезпечення таких взаємовідносин у професійній сфері, які дозволили б кожній особі користуватися привілеями, які надає спільна робота» (Дрожина 2008, 102). Такий підхід у здійсненні етнополітики у Швеції вказує на можливість створення конкретних умов становлення культурного плюралізму та сприяє формуванню такої форми мультикультуралізму як «єдність у розмаїтті». Одним із пріоритетів шведської етнополітики є прагнення, щоб мігранти, не відмовляючись від власної ідентичності, оволодівали місцевою мовою та знали культурні

традиції Швеції. Така етнополітика країни зорієнтована на те, аби зберігати в перспективі ті складові своєї етнокультурної національної ідентичності, які є її суттю, а саме – це національна мова та культурні традиції. Зі збільшенням чисельності мігрантів та їхньої культурної інтеграції у шведський соціум, дана політика продовжує впроваджуватись.

Загалом, як пише дослідниця С. Підскальна: «Історично джерелами сучасної європейської міграції стали: зміна кордонів європейських держав після 1945 р., розпад колоніальної системи, внаслідок чого населення колишніх колоній рушило в колишні метрополії, а в останні роки – це загострення економічної кризи та посилення військових конфліктів, що змушують мігрантів шукати «кращої долі» (Підскальна 2016, 111-112). Слід зазначити, що за своєю сутністю процеси розвитку культурного розмаїття у європейських державах із вище зазначених причин, як показує час, неможливо оминати. Приклад Швеції, що демонструє прийняття культурної рівності, але з прагненнями зберегти в основі своїй власну мову і культуру, розглядається нами як один зі способів оптимізації існуючого культурного розмаїття. Особливістю культурної інтеграції мігрантів у Швеції є визнання культурної рівності, а разом із тим і створення умов, щоб мігранти через шведську освіту були долучені до знання місцевої мови та культури. Відповідно – це є шведський різновид налагодження міжкультурних діалогів та розвитку культурного плюралізму. У такий спосіб, формуються умови для мінімізації міжкультурних конфліктів у перспективі. Як наслідок, Швеція постає в якості одного з прикладів розвитку полікультурного суспільства, що асоціюється із визнанням рівності культур.

Варто зауважити, що не завжди культурне розмаїття за своєю сутністю призводить до становлення полікультурного суспільства, яке співвідноситься із культурною рівністю. Втім прагнення певної європейської багатонаціональної країни до культурної рівності сприяло б можливості для мігрантів успішно інтегруватись у суспільство на основі міжкультурної толерантності. Тому етнополітика Швеції може розглядатися, як один із прикладів у досягненні рівності між культурами в окремо взятій країні. Інтеркультурний підхід у Швеції, який почав впроваджуватись із другої половини минулого століття, сформував умови, які сприяють розвитку такої форми мультикультурної практики як «єдність у розмаїтті». За таких обставин мігранти можуть відчувати соціальну підтримку, єдність, солідарність з іншими у процесі адаптації до нового за своєю сутністю полікультурного суспільства. Також почуття мігрантами культурної рівності дає можливість мінімізувати міжкультурні конфлікти. Як пише дослідниця Д. Клименко: «Існують універсальні риси притаманні мультикультуралізму не залежно від того, в якому суспільстві він впроваджується: основною цінністю є культурний плюралізм і визнання, що нація є більше «культурною мозаїкою», аніж «плавильним котлом»; є виразом соціальної справедливості, культурної демократії та рівності; допомагає набувати знання та навички

потрібні для ефективного функціонування в демократично плюралістичному суспільстві» (Клименко 2015, 178). Розглядаючи становлення культурного розмаїття у Швеції, можна відмітити, що проводиться політика на оволодіння мігрантами місцевою мовою та знанні історико-культурних надбань країни, при цьому мігранти мають змогу зберігати власні культурні традиції. Виходячи з цього, зазначимо, що для оптимізації міжкультурних взаємовпливів у межах поліетнічних країн оптимальною, на наш погляд, є інтеграція мігрантів, де не заперечується принцип рівності культур, але при цьому у приймаючій мігрантів країні є можливість збереження, як у Швеції, місцевої мови та традицій через визначену в цьому відношенні освітню політику. Слід відмітити, що такий поліетнічний розвиток Швеції тривалий час реалізовується у практичній площині та тією чи іншою мірою забезпечує безконфліктне співіснування мігрантів як носіїв різних культур в ситуації культурного розмаїття, яке склалося. Подібно до означеного пише дослідниця Л. Ляпіна, що: «На противагу «жорсткому», «м'який» мультикультуралізм, який базується не на сучасному лібералізмі, а на класичній ліберальній концепції, полягає в тому, що процеси асиміляції є природними для багатонаціональних і полікультурних суспільств, тому їх неможливо запобігти. Як наслідок даної тези, постулюється терпиме ставлення до інаковості без необхідності обов'язкового та спеціального її культивування» (Ляпіна 2017, 60). Такий підхід, робить поліетнічне становище Швеції оптимальним в існуючому культурному розмаїтті, де є рівність культур, а також заохочується знання мігрантами місцевої мови та культури, і реалізується це більшою мірою через шведську освітню програму.

Обговорення

Загалом проблематика, що пов'язана з розвитком культурного розмаїття, продовжує бути актуальною в умовах нинішньої міграції населення до Європи. З-поміж європейських країн є такі, як Швеція, де мультикультурна практика розвивається тривалий час, і, по суті, полягає у визнанні рівності культур. Сучасна шведська етнополітика розглядається автором, як одна із найбільш оптимізованих в питанні розвитку культурної рівності та можливостей уникнення міжкультурних конфліктів. Культурно-цивілізаційний простір Європи стає все більше пройнятий викликами, що пов'язані з питаннями оптимізації міжкультурних діалогів та потребує взаємозбагачення між країнами у культурно-цивілізаційному відношенні. Відомий західний дослідник Р. Робертсон ще наприкінці ХХ ст. говорив про актуальність дослідження питань, пов'язаних із темою різноманітних культурно-цивілізаційних взаємин між країнами, враховуючи об'єктивний поступ глобалізації (Robertson 1992). Становлення саме полікультурного суспільства, яке передбачає рівність культур, визначає і питання відповідних міжкультурних комунікацій між мігрантами, що є приналежними до інших етнокультур. В такий спосіб: «Полікультурний

орієнтир культурної політики у європейських державах має бути спрямованим на досягнення міжкультурної толерантності» (Русул 2024, 128). Подальший розвиток культурного розмаїття Швеції в умовах посилення міграції залежить від того, наскільки дієвим буде надалі нинішній підхід культурної інтеграції мігрантів. За таких обставин, розвиваються дискусії, пов'язані з питаннями становлення культурного розмаїття в країнах Європи та перспектив розвитку полікультурних суспільств, для яких була б притаманна політика, спрямована на культурну рівність. Слід відмітити, що подібна міжкультурна толерантність, як одна з основ полікультурності у Швеції, має можливість розвитку, зокрема в інших країнах, коли наявна етнополітика, яка визнає рівність культур. Отже, сучасність потребує більшої уваги до особливостей становлення багатонаціональних країн у Європі.

Слід відзначити, що протягом останнього десятиліття чимало європейських країн опинилися в умовах так званої міграційної кризи. Дана ситуація активізує питання пошуку відповідних рішень на виклики, що пов'язані з проблемою культурної інтеграції мігрантів, оскільки без належної уваги в цьому відношенні, можливі такі прояви, як зіткнення культур та, як наслідок, міжкультурні конфлікти. На противагу означеному, приклад Швеції тривалий час демонструє налагодженні міжкультурні діалоги через визнання рівності культур. У такий спосіб, утворюються передумови до подолання міжкультурних конфліктів в ситуації об'єктивно існуючого культурного розмаїття. Визнання культурної рівності – це є одна з відповідей на подолання такого явища, як зіткнення культур, і саме у такий спосіб прагне розвиватися Швеція в питанні розвитку мультикультурної практики.

Висновки

Отже, міграційні потоки останніх десятиліть до країн Європи привертають увагу в питаннях, які стосуються розвитку відповідної етнополітики. Існує культурне розмаїття загалом, як вагома складова етнокультурних трансформацій у Європі, є актуальним питанням для подальших наукових досліджень. Сучасне становище поліетнічного середовища Швеції ґрунтується на етнополітиці, яка підтримує становлення культурної рівності в умовах наявного культурного розмаїття. Це є політика, що уподібнена до так званої м'якої форми впровадження мультикультурної практики. Слід зазначити, що в етнополітиці Швеції впроваджена підтримка місцевої мови та національної культури. Заохочується вивчення шведської мови, а також освітні програми спрямовані на те, щоб долучати мігрантське населення до ознайомлення із місцевою культурою, але, з іншого боку мігранти повною мірою можуть сповідувати власні культурні традиції. Такий підхід в етнополітиці здатен формувати міжкультурну толерантність, встановлюючи прийнятну міжкультурну комунікацію.

Зі збільшенням міграції населення до Європи перспектива подальшого розвитку міжкультурної толерантності лишається актуальною, оскільки культурне розмаїття без відповідної етнополітики,

спрямованої на досягнення культурної рівності, буде набувати стихійних рис. У цьому відношенні етнополітика Швеції привертає увагу як приклад для того, щоб розвивати міжкультурну толерантність у процесах культурної інтеграції мігрантів у Європі.

Слід зазначити, що, враховуючи умови становлення культурного розмаїття Швеції, є необхідність у дослідженнях, які визначають тенденції подальшого поліетнічного поступу країни. Автор також зазначає про актуальність досліджень, пов'язаних із розвитком культурного розмаїття у європейських країнах.

Список літератури

1. Robertson R. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. SAGE. 1992. 224 p.
2. Дрожижина С. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти. *Політичний менеджмент*. 2008. № 3. С. 96-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2008_3_11 (дата звернення 14.01.2025).
3. Клименко Д. Теоретико-методологічний аналіз феномену мультикультуралізму / *Вісник львівського університету. Серія філос. політолог. студії*. 2015. Випуск 7. – С. 177-182 / URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/7_2016/21.pdf (дата звернення: 16.02.2025).
4. Ляпіна Л. А. Мультикультуралізм як стратегія вирішення проблем культурного розмаїття: аналіз теоретичних моделей. *Український соціум*. 2017. № 1(60). URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/60-71_no-1_vol-60_2017_UKR.pdf (дата звернення: 14.02.2025).
5. Підскальна О. Мультикультуралізм як феномен постсучасного світу. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. Вип. 3-4. С. 108-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nziplend_2016_3-4_13 (дата звернення: 15.01.2025).
6. Русул О. В. Особливості розвитку культурного розмаїття в державах Європи. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць*. Вип. 1 (39). К.: НАУ, 2024. – С. 127-130.
7. Шай Р. Теоретико-правові проблеми мультикультуралізму як традиційної моделі адаптації. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»* 2018. Вип. 17. С. 56 URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17885/11.pdf> (дата звернення: 13.02.2025).

References

1. Robertson, Roland. 1992. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: SAGE.
2. Drozhzhina, Svitlana. 2008. "Multykulturalizm: teoretychni ta praktychni aspekty" ["Multiculturalism: Theoretical and Practical Aspects"]. *Politychne upravlinnia, Political Management* 3: 96–106. http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2008_3_11.
3. Klymenko, Daryna. 2015. "Teoretyko-metodolohichniy analiz fenomena multykulturalizmu" ["Theoretical and Methodological Analysis of the Phenomenon of Multiculturalism"]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Filosofs'kyi-politychnyi studio, Bulletin of Lviv University. Series: Philosopher-Political Scientist Studio* 7: 177–182. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/7_2016/21.pdf.
4. Liapina, Liudmyla A. 2017. "Multykulturalizm yak stratehiia vyryshennia problem kulturnoi riznomanitnosti: analiz teoretychnykh modelei" ["Multiculturalism as a Strategy for Solving the Problems of Cultural Diversity: An Analysis of Theoretical Models"]. *Ukrainske suspilstvo, Ukrainian Society* 1 (60): 60–71. https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/60-71_no-1_vol-60_2017_UKR.pdf.
5. Pidskalna, Oksana. 2016. "Multykulturalizm yak fenomen postsuchasnoho svitu" ["Multiculturalism as a Phenomenon of the Postmodern World"]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen imeni I. F. Kurasa NAN Ukrainy, Scientific Notes of the I. F. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies of the NAS of Ukraine* 3–4: 108–120. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nziplend_2016_3-4_13.
6. Rusul, Oleh. 2024. "Osoblyvosti rozvytku kulturnoho rozmaittia v derzhavakh Yevropy" ["Features of Cultural Diversity in European States"].

Development in European Countries"]. *Visnyk Natsionalnoho aviaitsiinoho universytetu. Serii: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1 (39): 127–130. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18471>

7. Shai, Roman. 2018. "Teoretyko-pravovi problemy multykulturalizmu yak tradytsiinoi modeli adaptatsii" ["Theoretical

and Legal Problems of Multiculturalism as a Traditional Model of Adaptation"]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu 'Lvivska politekhnika', Bulletin of the National University 'Lviv Polytechnic'* 17: 56. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17885/11.pdf>.

O. Rusul

ETHNOPOLITICS OF SWEDEN IN THE CONTEXT OF CULTURAL DIVERSITY

Introduction. The article examines Sweden's multiethnic landscape, emphasizing the country's multicultural evolution amid rising migration. It outlines the impact of cultural diversity on Sweden's societal development and explores the specifics of migrant integration into Swedish society. The aim is to consider Sweden's ethnopoltics in the context of cultural diversity. Research methods include general scientific methods to explore cultural diversity and Sweden's ethnopoltics. The principle of historicism clarifies migrant integration processes over time. Sociocultural and civilizational approaches reveal the specifics of Sweden's multiethnic development and its response to cultural globalization. Research results. Sweden serves as an example of how cultural diversity in Europe cannot be ignored. The country promotes cultural equality while maintaining its own language and traditions. A key feature of Sweden's integration model is its emphasis on intercultural dialogue: migrants are encouraged to respect local values through education, while their cultural identities are also recognized. This approach helps reduce the risk of intercultural conflict and positions Sweden as a model of multicultural development rooted in cultural pluralism. Discussion. The sustainability of Sweden's cultural diversity amid rising migration depends on the continued effectiveness of its integration model based on cultural equality. While many European countries struggle with intercultural tensions linked to the migration crisis, Sweden exemplifies a long-standing approach that fosters dialogue and minimizes conflict through the recognition of equal cultural rights. Conclusions. Recent migration flows to Europe have intensified scholarly interest in the development of ethnopoltical strategies. In Sweden, ethnopoltics is shaped by the principle of cultural equality within a context of diversity, reflecting a soft model of multicultural integration. While the preservation of the national language and culture remains a priority—through policies promoting Swedish language acquisition and cultural education—migrants are also free to maintain their own traditions. Such a balanced approach fosters intercultural tolerance and facilitates effective intercultural communication, making Sweden's case particularly relevant for further research on multicultural integration and ethnopoltical strategies in Europe.

Keywords: ethnopoltics, interculturality, cultural diversity, cultural integration, intercultural tolerance, intercultural conflicts, polyethnicity.

DOI:

УДК 316.733(045)

А. А. Фабрика

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Центральноукраїнський державний університет ім. В. Винниченка
e-mail: fabryka.alla71@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-0882-4798

Анотація. Професійна культура зазнає регулярних змін: природа професії вимагає постійного удосконалення її теоретичної бази та модернізації способів виконання професійних завдань. Разом із тим, зміни, що відбуваються в професійній культурі сьогодні, вирізняються своїм масштабом, глибиною та високою динамікою і викликані, переважно, результатами глобалізації, впливом вестернізації (американізації) на організаційний контекст професійної діяльності та розвитком технологій. Дія цих факторів також визначає й основні тенденції трансформації професійної культури. Виявленню таких тенденцій присвячена дана стаття.

Ключові слова: культура, професія, професійна культура, знання, цінності, глобалізація, розвиток технологій, культурні зміни.

Вступ

Життя переважної більшості людей у найтісніший спосіб пов'язане з професією. Вона дає їм засоби для існування, визначає соціальний статус у суспільстві, окреслює коло спілкування та зумовлює особистісний ріст, впливає на мораль і світогляд. Разом зі статтю, віком та етнічною приналежністю, професія є однією з важливих соціально-демографічних характеристик людини. Від безперервного функціонування професій значною мірою залежить і задоволення основних суспільних потреб. Тому в сучасному суспільстві вони посідають значиме місце. Стрижнем будь-якої професії є професійна культура. Вона визначає ціннісну спрямованість професійної діяльності, пов'язує її з культурою суспільства загалом, органічно поєднує в собі можливість задоволення як потреб суспільства, так і особистісних потреб членів професійних груп, наділяє останніх необхідними знаннями та формує навички для ефективного виконання робочих завдань, забезпечує комунікацію серед фахівців,

передачу накопиченого ними досвіду наступним поколінням тощо. Професійна культура містить у своїй структурі динамічні елементи, що зумовлено самою природою професії. Тісний зв'язок професій з наукою свідчить про їхню високу потребу в регулярному оновленні та розвитку. Однак значні зміни, яких зазнає професійна культура сьогодні, переважно пов'язані з результатами впливу на професійну сферу глобалізації та розвитком технологій. Професійна культура є однією з важливих галузей культури, тому дослідження її перетворень, на нашу думку, становить інтерес для розуміння того, що відбувається з культурою сучасного суспільства загалом.

На основі аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячених дослідженню професійної культури, можна виділити два підходи до її розуміння. З одного боку, професійну культуру розглядають як культуру особистості фахівця, котра формується в процесі його професійної соціалізації. З іншого – як базовий елемент самої структури